

„Nic nie może być gorszego od złych języków”
Powierzenie rzymskie

HYPATIA – ANTYCZNA MATEMATYCZKA

Polecana/Omawiana książka:

MARIA DZIELSKA: *Hypatia z Aleksandrii*. Universitas, Kraków, 2010.

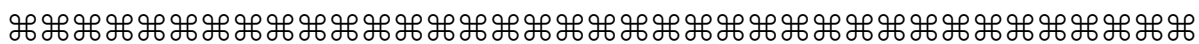
Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek nr: 70

Mamy kolejny odcinek serii, Bohaterka pochodzi z czasów oraz z obszarów Imperium Rzymskiego, a właściwie Wschodnio-rzymskiego ze stolicą w Konstantynopolu¹. Podział Imperium dokonał się za życia Bohaterki!! Był to zatem czas zamętu, rozruchów. Została zabita w roku 415, czyli 1605 lat temu – niewyobrażalnie dawno. Książka jest dziełem naukowym historycznym napisanym przez Panią Profesor Marię Dzielską z Uniwersytetu Jagiellońskiego². Celem monografii jest pokazanie historycznego tła wydarzeń oraz dotarcie do jak największej liczby źródeł – wiedza Pani Profesor wręcz poraża swoim zasięgiem oraz znajomością greki i łaciny – co dziś jest absolutną rzadkością!! Bohaterka była zamordowana

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Cesarstwo_zachodniorzymskie; warto poklikać i przypomnieć sobie historię: „Ostatecznego podziału dokonał w 395 r. [Teodozjusz Wielki](#) w swoim testamencie po swej śmierci. Jego synowie [Honoriusz](#), któremu przypadł Zachód i [Arkadiusz](#), któremu przypadł Wschód^[4], objęli rządy. W ten sposób Honoriusz został pierwszym władcą cesarstwa zachodniorzymskiego”.

² https://pl.wikipedia.org/wiki/Maria_Dzielska; o Autorce książki.

(ur. [18 września 1942](#) w [Krakowie](#), zm. [30 lipca 2018](#) tamże).

w czasie rozruchów przez ówczesnych katolików, co często pokazywane jako ‘wzorcowe’, a było czymś wyjątkowym i wiąże się generalnie z rozruchami tzw. pospólstwa – czyli całej niższej warstwy społeczeństwa. Był to czas walki Cesarstwa z najeźdźcami - barbarzyńcami – co skończyło się upadkiem Cesarstwa Zachodniego w 476 roku. Zabijania nie da się usprawiedliwić, ale można spróbować zrozumieć czasy i tło historyczne.

Wracamy zatem naprzód do książki. „*Jej książka **Hypatia z Aleksandrii**, wydana w Krakowie w 1993, a USA w 1995 przez Harvard University Press, została przetłumaczona na 8 języków i uznana za najlepszą akademicką książkę roku 1995 w kategorii „Filozofia” przez „Choice Magazine” oraz najlepszą książkę historyczną roku 1995 przez American History Book Club.” Ta omawiana, stojąca na półce eseisty, jest wydaniem III, poprawionym. Universitas – to wydawnictwo naukowe, prywatne, z Krakowa, wydające dzieła naukowe i generalnie książki wysokich lotów. Mamy zatem do czynienia z dziełem absolutnie wybitnym. To wydanie ma miękkie okładki ze skrzydełkami, nie ma żadnych ilustracji lub zdjęć, poza zdjęciem na przedniej stronie okładki – z jakiegoś obrazu lub mozaiki. Nie podano – o jakie dzieło chodzi. Na skrzydełkach są reklamy innych publikacji tegoż wydawnictwa. Książka liczy 242 strony, papier jest biały, dość gładki, średnio gruby, książka jest sklejana. Przypisy zamieszczono na stronach 181-218. Książkę kończy indeks nazwisk. Bibliografia naukowa jest zestawiona na stronach 219-230, obejmuje publikacje od 1860 roku, ale oczywiście cytowanych jest setki dzieł rzymskich oraz greckich, z czasów życia Bohaterki. Format książki jest mniej więcej, jak mały zeszyt szkolny.*

Eseista zastanawiał się – czy studiować historię, czy matematykę. Mama usilnie doradzała, aby historią zajmować się jako hobby. Dałem się namówić. Dzisiejsi ‘celebryci’ nie ‘kumają’ czasem zbyt wiele z historii, nie mówiąc o językach klasycznych. Również eseista nie miał z tymi językami nic wspólnego! Historii uczy się różnie w różnych krajach. Ostatnio spotkałem niemieckiego profesora, który nie wiedział nic o wojnie z 1920 roku tzn. Polski przeciwko Rosji Radzieckiej. Zapytał czy nikt nam nie pomagał, odpowiedziałem, że kilkunastu lotników amerykańskich i kilkunastu doradców francuskich. Nie chciał wierzyć, siedzieliśmy w restauracji RODINA. Na drugi dzień, gdy sprawdził, był niepokieszony. Jak to możliwe, że Polacy wygrali, a hitlerowcy przegrali? Kilka lat wcześniej

szczerólnie interesował si3 Jej ojciec. „Do wykładow arytmetyki służył Jej podr3cznik znakomitego algebraisty – [...] Diofantosa z Aleksandrii⁵. Euklides i Diofantos to postaci do dzisiaj wymieniane na lekcjach matematyki, geometria euklidesowa to geometria na płaszczyźnie i w przestrzeni trójwymiarowej, cały czas jest to po prostu nasza zwykła geometria!!!

Zajmowała się też szczerólnie Apolloniuszem z Perge w Pamfilii⁶ (może nazwa znana z Ewangelii?). Zajmował się on elementami geometrii trójwymiarowej, znane jest jego dzieło (strona 135) noszące tytuł: „Conica”, czyli ‘stożkowe’. Hypatia napisała komentarze do 4 pierwszych ksiąg tejsz monografii – to teza historyka o nazwisku Knorr. Również do podr3cznika „Arithmetica” Diofantosa, Hypatia napisała komentarze. Niektóre komentarze wydał także Jej ojciec Teon, ale wielu historyków uważa iż było to Ich wspólne dzieło.

Inne przypisywane Jej publikacje to „Tablica podr3czne” lub „Kanon astronomiczny” uwzględniające teorie Ptolemeusza⁷. Wikipedia twierdzi iż właśnie dzięki temu iż ona i Jej ojciec pisali na te tematy, całość tematyki dotarła do naszych czasów. Inna droga to tłumaczenia na arabski, które odkryto w średniowieczu i przetłumaczono na łacinę. Zorganizowała obserwatorium astronomiczne, Jej uczeń Synecjusz (strona 138) skonstruował astrolabium⁸. To „*pomiarowy przyrząd astronomiczny używany w nawigacji do początku XVIII wieku, służący do wyznaczania położenia ciał niebieskich nad horyzontem, poprzednik sekstantu*”.

Oprócz tego Ona organizowała czytanie dzieł napisanych po grecku. Dostępność drukowanych dzieł, dokumentów, ksiąg była ograniczona (nie

⁵ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Diofantos>; informacja o matematyku. „Jest autorem dzieła *Arytmetyka*, składającego się z 13 ksiąg, z których zachowało się 6 w języku greckim i 4 przetłumaczone na arabski”.

<https://swiatmatematyki.pl/index.php?p=60>; przykładowe zadania sformułowane – jak mówi tradycja – przez Diofantosa.

<https://www.swiatnauki.pl/8,415.html>; jest zdjęcie okładki książki.

⁶ <<A przepłynąwszy otwarte morze na wysokości Cylicji i Pamfilii, przybyliśmy do Miry w Licji>>. [Dzieje Apostolskie 27,5](#).

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Pamfilia>; obecnie tereny Antalya’i w Turcji.

⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Klaudiusz_Ptolemeusz#Astronomia; informacje.

⁸ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Astrolabium>; opis, podstawowe informacje.

LITERATURA

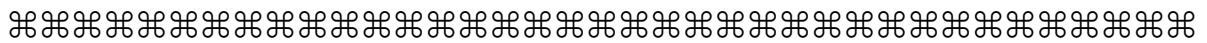
- ▶ <http://www.mini.pw.edu.pl/~domitrz/HYPATIA.pdf>; //prezentacja

- ▶ Barbara Tkaczow: Aleksandria Najjaśniejsza, Najpiękniejsza, Najświatniejsza. Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa, 1988.
// przewodnik po mieści

- ▶ DZIELSKA, Maria; WAGAR, Sam. Hypatia of Alexandria. *Canadian Woman Studies*, 1997, 17.1: 125.
// artykuł Pani Profesor

RECENZJE OMAWIANEJ KSIĄŻKI

- ▶ Wysmulek, Marcin J. "Maria Dzielska, Hypatia z Aleksandrii." *Kwartalnik Pedagogiczny* 228.2 (2013): 153-158.
- ▶ SIEMIANOWSKI, Antoni. Maria Dzielska, Hypatia, Universitas, Kraków 2010, ss. 242. *Filozofia Chrześcijańska*, 2012, 9: 174-178.
- ▶ TOOMER, G. J. "Hypatia of Alexandria", by Maria Dzielska (Book Review). *Journal for the History of Astronomy*, 1996, 27.2: 173.

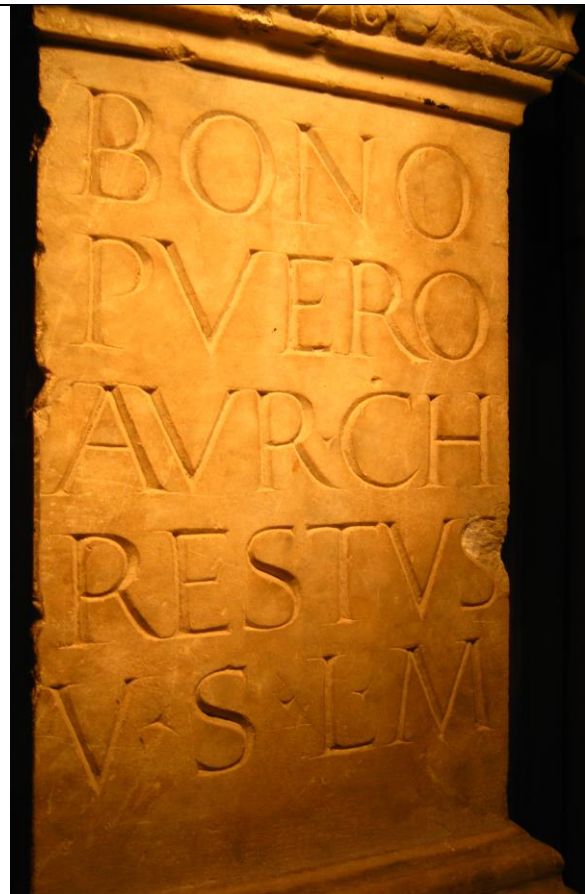
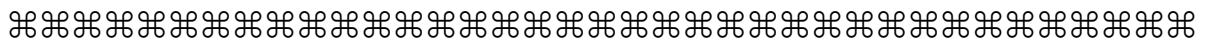

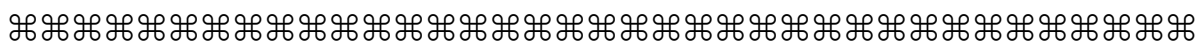
PRZY OKAZJI

Zdjęcia z Alba Iulia
miasta w Rumunii, gdzie stacjonował Legion Rzymski –
miał siedzibę i skarbiec

Tak nazywało się miasto w czasach rzymskich

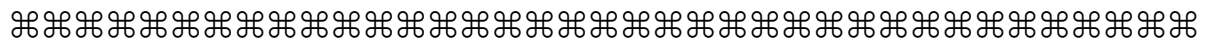

Wejście do muzeum – pobytu RZYMIAN w mieście ALBA IULIA

Na miejscu obozu rzymskiego – zbudowano fortecę w XVIII wieku

Zdjęcia: Stan Zawiślak /eseista/.